

BUITEN

10^E JAARGANG N^O. 29.

ZATERDAG 15 JULI 1916.

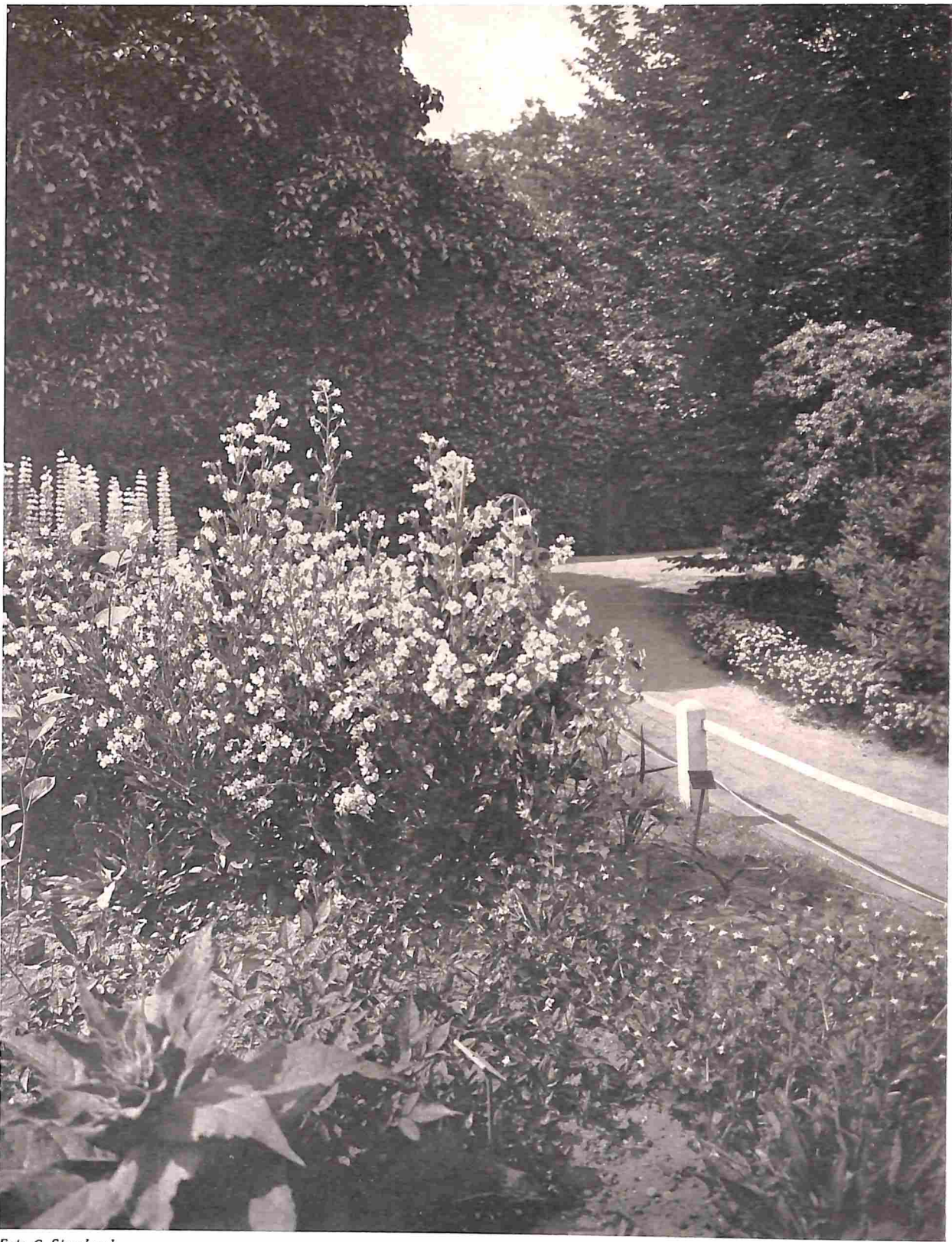

Foto C. Steenberg.

*IN DEN AMSTERDAMSCHEN HORTUS.
OP DEN VOORGROND EEN GROEP VAN BLOEIENDE ANCHUSA'S IN EEN OMGEVING VAN KLIMOP.*

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET „JOHN GRIER HOME”. UIT HET ENGELSCHE, DOOR JEAN WEBSTER (5)	BLZ. 338
MEDEMBLIK DE OUDSTE, (VERVOLG) DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 340—344
DE HELD VAN MEERWOUDE, DOOR SAM TRIP	BLZ. 342
IN DEN AMSTERDAMSCHEN HORTUS, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 337, 344 EN 345
ROODSTAARTJES, DOOR R. TEPE, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 345
KRUISSPIN, BEZIG HAAR WEB TE WEVEN, DOOR B., GEÏLL. „	347
HET ARTISTEN-ZOMERFEEST IN HET STADION TE AM- STERDAM, ILLUSTRATIES	„ 348
TERUGBRENGDAG, DOOR G.	„ 348
TURKSCH SPEEKWOORDEN	„ 348

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

HET „JOHN GRIER HOME”

DOOR JEAN WEBSTER.

(5) (Geautoriseerde vertaling van „Dear Enemy”).

John Grier Home
8 Maart.

LIEVE Judy,
Ik heb het John Grier Home een klein geschenk aangeboden: de vernieuwing en verfraaiing van de zitkamer van het John Grier Home. Ik zag n.l. bij mijn aankomst bij den eersten oogopslag, dat noch ik noch eenige mijner opvolgsters in het schelblauw van Miss Lippett's pluche zich op haar gemak zou voelen. Je weet, dat ik het erop toelag, om mijn opvolgster tevreden te stellen en haar tot blijven te inspireren.

Betsy Kindred hielp mij bij de verandering van Mrs. Lippett's collectie van afgrijpseligheden en wij brachten een symphonie van flets blauw en goud tot stand. Het is nu de aardigste kamer, die je ooit betreden hebt en ze zal zeker zeer gunstig op 't schoonheidsgevoel van onze kinderen inwerken.

Wij hebben nieuw behang aan de muren en een nieuw kleed op den grond, mijn eigen Perzisch kleed, dat mijn lieve familie mij uit Worcester nazond. En wij hebben ook smaakvolle gordijnen voor de drie ramen hangen, die het prachtig uitzicht, tot nu toe door grove kanten overgordijnen verborgen gehouden, vrij laten uitkomen. Dan staan er nog een nieuwe gezellige tafel, een paar lampen, boeken, en schilderijen en etsen en o ja, een open haard! Miss Lippett had de schouw laten sluiten omdat zij beweerde, dat het er door tochtte.

Ik heb nog nooit zoo heftig ondervonden hoe gunstig een smaakvolle omgeving op je zielerust inwerkt. Ik zat gisteravond zoo tevreden in mijn kamer en genoot van mijn vuur, dat prachtige lichtplekken op mijn mooi, artistiek vuurscherm wierp, en ik verzeker je, dat de kat van het huis voor het eerst spon toen ze zich in een balletje voor het vuur rolde.

Maar eigenlijk is de vernieuwing van mijn zitkamer het minst nuttige van alles, wat er gedaan moet worden. De zalen van de kinderen schreeuwen alle zoo naar verbetering, dat ik niet weet, waar te beginnen. Die afschuwelijke, donkere speelkamer op het Noorden is gewoonweg een schandaal, maar het is niet minder erg dan onze afzichtelijke eetzaal of de ongeluchte slaapzalen of de waschzaal met zijn paar kuipen.

Zou het niet mogelijk zijn, als we heel zuinig te werk gaan, om dit dompe, oude krot tot den grond toe af te branden en er gezellige, goed gebouwde buitenwoningen voor in de plaats te zetten

(zulke echt gezellige cottages)? Als ik naar de plaat van dat prachtige gesticht te Hastings kijk, wordt mijn hart met afgunst vervuld! Het zou heerlijk zijn om aan het hoofd van een gesticht, ingericht zooals dat, te staan; maar raadpleeg me in elk geval als je bij je terugkomst in New-York conferenties met architecten houdt betreffende de vernieuwing van ons gesticht, want, buiten allerlei kleinigheden, zou ik wenschen, dat er rondom de slaapzalen een groote waranda gebouwd wordt.

En weet je waarom? Wel, ik zal het je zeggen. Het grootste deel van onze kinderen blijkt aan bloedarmoede, bloedarmoede en noemens bloedarmoede te lijden. (Wat een afgrijpseljk woord, vind je niet?) en weer een groote massa hebben vaders of moeders of ooms of tantes, die aan tuberculose zijn gestorven en weer anderen hebben dronkaards in hun familie. Zij hebben dus in de eerste plaats frissche lucht en eerst in de tweede plaats een goede opvoeding noodig. En als het goed is voor het ziekelijk deel, dan zal het toch zeker voor de anderen ook niet kwaad zijn. Ik zou wenschen, dat elk kind, 's winters en 's zomers in de open lucht zou kunnen slapen, maar ik begrijp heel goed, dat de heele rommel in de lucht zou vliegen als ik zulk een bom op de Regenten wierp.

O ja, van regenten gesproken, ik had een gesprek met den WelEd. Gestr. Heer Cyrus Wykoff en werkelijk, ik geloof, dat ik aan dien man nog meer het land heb dan aan Dr. Robin MacRae of aan Miss Snaith of aan de kokkin. Ik schijn zoo langzamerhand een genie in het ontdekken van vijanden te worden.

Mr. Wykoff kwam hier den laatsten Woensdag aanloopen om eens met de nieuwe directrice kennis te maken.

Nadat hij zich in mijn allergemakkelijksten armstoel had neergelaten, maakte hij een aanvang met de goede besteding van zijn dag. Hij vroeg mij, wat mijn vader deed en hij er wel of niet goed bij zat. Ik vertelde hem, dat mijn vader leeren broeken vervaardigt en dat zelfs in deze moeilijke tijden de vraag voor dit nuttig artikel nogal gestadig is. Hij scheen opgelucht, waarschijnlijk voelt hij zeer veel voor dit onverslijtbaar, dus nuttig en zuinig kleedingstuk of was hij bang geweest, dat ik familie van een dominee of een professor of een schrijver zou zijn en geheel onmogelijke ideaaltjes zou hebben met geen greintje gezond verstand, want Cyrus heeft een grooten eerbied voor gezond verstand.

En wat was wel mijn opleiding voor deze positie?

Ja zie je, dat was een vraag, die mij een beetje in het nauw bracht.

Ik bracht mijn studies in de Universiteit te berde en de lezingen, die ik op de School of Philanthropy gevolgd had. Daarna zeurde ik nog een beetje over het sociale werk, dat ik onder het personeel van mijn vader had verricht en de enkele bezoeken, die ik aan het tehuis van vrouwelijke drankzuchtigen had afgelegd.

En bij dat alles knorde hij instemmend.

Ik voegde er nog aan toe, dat ik in den laatsten tijd een studie had gemaakt van kinderen, die door den staat worden opgevoed en ik noemde mijn zeventien gestichten op.

Hij knorde weer (als een dik, zelfvoldaan zwijn) en zeide, dat hij niet veel belang stelde in deze nieuwerwetsche liefdadigheidsinrichtingen.

Juist op dat oogenblik trad Jane binnen met een groote doos rozen van den bloemist, die mij die goede Gordon Hallock geregeld twee maal in de week stuurt om het huis wat op te vroolijken.

Onze regent stelde mij aan een verontwaardigd verhoor bloot. Hij wenschte te weten vanwaar ik deze bloemen kreeg en was zichtbaar verlicht, toen hij hoorde, dat ik het geld van het gesticht er niet voor verspilde. Toen wilde hij weten wie Jane was. Ik had die vraag wel voorzien en barstte los:

„Dat is mijn kamenier”.

„U wat???!”, bulderde hij, vuurrood wordend.

„Mijn kamenier”.

„Wat doet die hier?”

Ik vermeldde heel liefallig de details. „Ze verstelt mijn kleeren, poetst mijn schoenen, houdt mijn lessenaar in orde en wast mijn haar”.

Ik dacht werkelijk, dat de dikkert springen zou en voegde er dus welgezend aan toe, dat ik haar salaris uit mijn eigen zak dat ze niet veel at, al was ze dik.

Hij zeide, dat ik een van de kinderen wel in mijn persoonlijk dienst mocht nemen.

Ik legde hem daarop uit, nog altijd beleefd maar grondig verabsoluut onmisbaar was.

Tenslotte nam hij afscheid, nadat hij mij noemens verzekerd had,

De WelEd. Gestr. Heer Cyrus Wykoff

dat hij Miss Lippett nog nooit op een enkele fout had kunnen betrappen.

„Ze was een Christin met gezond verstand en geen overdreven denkbeelden, maar met een groote dosis soliditeit. . .” Hij hoopte, dat ik verstandig genoeg zou zijn om aan haar een voorbeeld te nemen. . . .

En wat denk jij daarvan, mijn lieve Judy?

De dokter kwam hier een paar minuten later binnenvallen en ik herhaalde hem woordelijk alles, wat de WelEd. Gestr. Cyrus zich verwaardigd had tegen mij te zeggen. Voor de eerste keer van ons leven waren de dokter en ik het gloeiend eens.

„Ja, aan Miss Lippett moet u zeer zeker een voorbeeld nemen”, bromde hij. „Lieve God, schenk dien opgeblazen ezels eens werkelijk wat gezond verstand!”

En dat werd alles in het Schotsch gezegd, een zeker kenteeken, dat onze dokter boos is. Mijn laatste bijnaam voor hem is (met het oog op de kleur van zijn haar en altijd achter zijn rug natuurlijk) „Sandy”.

Sadie Kate zit op den grond terwijl ik schrijf, haalt mijn zij uit de war en windt die netjes voor Jane op rolletjes, die al geheel aan mijn heksje gewend is geraakt.

„Ik schrijf aan Tante Judy”, zeg ik aan Sadie Kate. „Wat moet ik voor jou aan Tante Judy schrijven?”

„Wie is Tante Judy?”

„Dat is de tante van elk goed kind hier in huis”.

„Zeg haar dan, dat ze hier moet komen en ons lekkere kandijklontjes mee moet brengen”, zegt Sadie Kate.

En dat doe ik dan ook hierbij.

Veel groeten aan onzen President.

Sallie.

13 Maart.

Mevrouw Judy Abbott Pendleton.

Lieve Mevrouw,

Uwe vier brieven, twee telegrammen en drie chèques zijn in mijn bezit gekomen en Uwe bevelen zullen zoo spoedig uitgevoerd worden als zekere overwerkte directrice slechts kan.

Ik liet de eetkamer-geschiedenis aan Betsy Kindred over en stelde haar een limiet van 100 dollar voor de vervroolijking van dat ellendige hol. Ze nam het voorstel aan, pikte de vijf, schijnbaar handigste kinderen eruit om haar bij haar werkzaamheden de behulpzame hand te bieden en sloot de deur. Nu eten onze kinders al drie dagen lang aan lessenaars in de schoolkamer. Ik heb geen flauw benul wat Betsy uitvoert, maar ze heeft een veel en veel beteren smaak dan ik, dus het zou onzinnig zijn om er tusschen te komen. En weet je, het is zoo'n goddelijk iets, dat je een werk uit handen kunt geven en weet, dat het goed zal gaan. Met alle respect voor mijn staf gesproken, vind ik toch, dat ze bijster weinig idee voor nieuwerwetsche denkbeelden hebben en liever in den ouden sleur doorleven. Volgens hen moet het leven in het John Grier Home in denzelfden trant nog heden voortgaan zooals het indertijd door den nobelen John Grier in 1875 werd gesticht.

Werkelijk, liefste Judy, je idee om aan de directrice een aparte eetkamer te geven (wat ik met mijn sociale denkbeelden in het eerst verwerpelijk vond) is mijn heil gebleken. Als ik doodop ben, eet ik alleen, maar af en toe vraag ik een van den staf tot gast en in de beperkte intimiteit van de kleine tafel weet ik dan altijd mijn zin door te drijven. Zoo vraag ik Miss Snaith te dineeren wanneer ik denk, dat het eindelijk tijd wordt, dat die goede ziel voor mijn versche lucht-plannen gewonnen moet worden en tusschen het genot van bevroren kalfsvleesch door, hapt ze zuurstof met volle lepels.

Bevroren kalfsvleesch is een idee van onze kokkin en volgens haar een ideale schotel. De volgende maand zal ik eens voor het personeel een behoorlijk menu opstellen, maar intusschen zijn er zooveel belangrijker zaken te regelen dan onze maaltijden, dat wij ons zoo lang maar met bevroren kalfsvleesch moeten troosten.

Buiten mijn deur weerklinkt op het oogenblik een allervervaarljkst leven, een kleine engel heeft schijnbaar een anderen kleinen engel de trap afgesmeten, maar onverstoord schrijf ik door: als je een paar dagen met onze kinderen doorbrengt, wen je wel aan wat lawaai.

Heb je Leonora Fenton's kaartje gekregen? Ze schijnt met een missionaris getrouwd te zijn en gaat in Siam wonen. Wat zeg je daar van! Heb je ooit aan zoo iets absurds gedacht? Denk eens aan, Leonora de vrouw van een missionaris!

Toch is het ten slotte niet gekker dan ik, die in een vondelingengesticht ben verhuisd of jij, die nu een waardige, trouwe

Betsy en vijf pientere
Vondelingen in de eetzaal aan
het werk

echtgenootte bent of Marty Keene, de ster van Parijs. Geloof je ook niet, dat ze naar bals van gezanten en de haute monde gaat in rijkostuum? Wat op aarde geeft zij om zulke kleinigheden! Wat vliegt die tijd toch en wat een verschillende richtingen zijn onze collega's uitgevlogen!

O, daar komt net de mail! Een oogenblik alsjeblieft. Ik moet een heerlijke, dikke brief uit Washington lezen.

Niet zoo erg heerlijk, een beetje brutaal zelfs! Gordon kan maar niet over het idee heen, dat het alleen maar een idiote grap is, dat Sallie McBride de leiding over 113 vondelingen heeft. Maar als hij maar een paar dagen in mijn plaats zou zijn, zou hij wel leeren inzien, dat het niet zoo leuk is. Hij zegt, dat hij hier zal komen op zijn eerste reisje naar het Noorden en dan de beweging eens van dichtbij wil opnemen. Hoe zou je het vinden als ik hem dan hier met het karweitje achterliet en even vlug naar New-York overwipte om inkoop te doen. Onze lakens zijn alle versleten en wij hebben niet meer dan 211 dekens in huis.

Singapore, mijn lieve, dolle hond, zend je het eerbiedig bewijs van zijn liefde.

So do I.

S. McB.

John Grier Home.
Vrijdag.

Mijn liefste Judy,

Je moest eens kunnen zien, wat Betsy Kindred met haar honderd dollars van de eetkamer heeft gemaakt!

Het is een duizelingwekkende droom, waarin geel de hoofdkleur is. Omdat het een kamer op het Noorden is, dacht zij, dat ze het er in de eerste plaats vrolijk moest laten uitzien en dat is haar uitstekend gelukt. De muur is lichtgeel met een fries van kleine, mollige konijntjes, die elkaar achterna huppen. Al het houtwerk, tafels en stoelen inclusief, is lichtgeel geverfd. Inplaats van tafelkleeden, wat natuurlijk onbereikbaar is, hebben we linnen kleedjes, waarbij alweer konijntjes lustig elkaar achterna jagen. En we hebben ook gele glazen, voorloopig gevuld met rietpluimen, maar wachtend op paardenbloemen en madeliefjes en boterbloemen. En we hebben ook nieuwe borden, Judy, wit met boterbloemen erop. (Tenminste dat vermoed ik, oischoon het misschien ook wel gele rozen kunnen zijn, ongelukkigerwijs is er geen deskundige hier in huis, die hierover uitspraak kan doen). En wat het mooist van alles is, we hebben servetten, echte servetten! De eerste, die ze hier in huis in hun heele leven te zien hebben gekregen! De kinderen dachten, dat het zakdoeken waren en veegden er vol aandacht hun neuzen aan af.

Om de opening van de nieuwe zaal te vieren, hadden we roomijs en cake en dessert. Het is zoo heerlijk om deze kinderen eens anders dan hangerig en onverschillig-gehoorzaam te zien, dat ik haast op het idee ben gekomen om prijzen uit te loven voor leuke brutaliteiten — voor iedereen, met uitzondering van Sadie Kate. Die lawaaiide met haar mes en vork op de tafel en zong: „Welkom in deze gouden hallen”.

Je herinnert je zeker wel die prachtige tekst boven de eetkamerdeur „God de Heer behoedt U”. We hebben die heelemaal weggeschilderd en de plek met huppelende konijntjes bedekt. Het is heel makkelijk zoo'n leer te verkondigen aan kinderen, die een vader en moeder hebben en een eigen dak om onder te slapen, maar iemand, die altijd in alles op zichzelf is aangewezen, moet een krachtiger spreuk tot steun meekrijgen.

„God heeft je twee handen en hersens gegeven en een groote wereld om ze te gebruiken — gebruik ze goed, en het zal je goed gaan. Gebruik ze slecht en je zult honger lijden”, is ons motto.

Gedurende den tijd, dien ik hier ben, ben ik elf kinderen kwijt geraakt. De gezegende State Charities Aid Association hielp me van drie kinderen af, die allen in vreeselijk aardige huisgezinnen zijn ondergebracht. Eén zal er zelfs door die familie wettig worden aangenomen als ze in de smaak valt. En dat zal beslist gebeuren, daarvan ben ik vast overtuigd. Ze was het modelkind van ons gesticht, gehoorzaam en beleefd met krullend haar en aardige maniertjes, juist het soort meisje, dat elke familie noodig heeft.

Wanneer een paar ouders een pleegkind uitzoeken, sta ik erbij met popelend hart en 't gevoel alsof ik het levenslot van het arme schaap in mijn handen houd. Een kleinigheid maar kan dan zulke groote gevolgen hebben; het kind glimlacht en een liefhebbend ouderhuis zal voor haar worden opengesteld — ze niest en de kans is verkeken!

(Wordt vervolgd).

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

GEZICHT VAN DEN TOREN DER HERVORMDE KERK TE MEDEMBLIK NAAR HET ZUIDEN. IN HET MIDDEN DE TORENSTRAAT. OP DEN ACHTERGROND HET RIJKS-KRANKZINNIGENGESTICHT; DAARVOOR DE RUIME, DOCH STEEDS VERLATEN WESTERHAVEN.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

(Vervolg).

FLORIS V was den Medemblikkers, de menschen die zich onder de bescherming van den ouden burcht een woonplaats hadden gekozen en wellicht dus tot de minst-vechtlustige elementen onder de West-Friezen konden gerekend worden, klaarblijkelijk gunstig gezind: hij verleende „die van Medem-lek” niet alleen het Stad- en Poortersrecht (bij handvest van 25 Maart 1288), doch gaf hun bovendien, door „zonderlinge genegenheid beweegt”, het recht van de munt, terwijl te voren in 't dorp Hem of Urshem in Drechterland de munt van West-Friesland was gevestigd. Een groote eer voor Medemblik: Dordrecht was tot dusverre de eenige muntplaats der Hollandsche graven geweest!

Medemblik — ook de zeer betrouwbare Velius zegt het in zijn Chronyk van Hoorn — was in de middeleeuwen een der voornaamste en treffelijkste steden van 't land; zijn baljuw of kastelein, de slotvoogd die op kasteel Radboud zetelde, oefende in de 14e eeuw de rechtspraak uit over geheel West-Friesland. Toch is het waarschijnlijk, dat deze voornaamheid en treffelijkheid slechts die was van koning Eenoog in het land der Blinden. Als Hoorn en Enkhuizen opkomen en spoedig in omvang en bloei toenemen, wordt het weldra de mindere in rang; reeds in den aanvang der 16e eeuw wordt het baljuwschap van West-Friesland opgeheven en het gewest onder de jurisdictie der verschillende West-Friesche steden verdeeld, waarvan eerst Enkhuizen, daarna Hoorn en vervolgens Grootebroek dezelfde stedelijke rechten kregen, als Medemblik tot dat tijdstip alleen bezeten had.

De oude stad is door vele rampen geteisterd, meer dan hare zusters aan de Zuiderzee en ongetwijfeld hierdoor in haar groei en bloei tegengehouden. De onmiddellijke nabijheid van het sterke slot heeft haar meer kwaad dan goed gedaan, zooals wij reeds opmerkten; bij binnenlandsche onlusten werkte de burcht op strijdlustigen als een kaarslicht op muggen en — slaagden, zooals wij zagen, de aanvallers er nimmer in het kasteel te bemachtigen, met de stad gelukte dit steeds; zij werd ter loops ingenomen en platgebrand. Reeds kort nadat Medemblik tot Stad was verheven, geschiedde dit: in 1296, na den dood van Floris V, is de plaats door de opgestane West-Friezen „van 't eene einden tot het ander verwoest en ook verbrand” vertelt Dirk van Schoorel, en elders lezen wij, dat er bij die gelegenheid niet één huis staan bleef. Dat de Kabeljauwen, die in 1426 het kasteel vruchteloos belegerden, de stad deerlijk geteisterd hebben, kan gevoeglijk aangenomen worden. Vermoedelijk heeft de stad ook te lijden gehad van het oproer van

het Kaas- en Broodvolk op 't einde der 15e eeuw; tien poorters van Medemblik moesten, nadat de opstand bedwongen was, met blooten hoofde en barrevoets, slechts met een hemd gekleed en in de hand een wit stokje dragend, aan hertog Albrecht van Saksen, die op het kasteel Radboud zijn intrek genomen had, om genade smeeken. Medemblik, hoewel het geen ander verwijt verdiend had dan lautheid bij het te keer gaan van het oproer, moest tot straf 300 gouden Adries-gulden opbrengen.

Een ramp, gelijk aan die van 1296, treft de stad in 1517, in welk jaar de „zwarte hoop” met een vloot van wel 150 schepen, onder bevel van den beruchten Grooten Pier, bij Medemblik landt. Stormenderhand werd de stad ingenomen, hoewel de burgers zich volgens Velius „vromelijk ter weer stelden”, vervolgens geplunderd en in brand gestoken. Wederom, zoo lezen wij, bleef er geen huis staan. Bij die gelegenheid zijn ook alle oude handvesten een prooi der vlammen geworden, misschien ook diegene, zegt Dirk van Schoorel, „door welke het voorverhaalde zeggen, dat Medemblik de Koninglijke Woonplaats van den Koning Radbodus van Friesland zoude zijn geweest, vastgemaakt ende bewezen zoude konnen werden”.

Slechts enkele tientallen jaren nadat Medemblik weder uit de asch is verrezen, wordt opnieuw de stad door het vuur geteisterd, thans ten gevolge van een brand, die ten westen van het Raadhuis ontstaat en het grootste deel van de plaats in vlammen doet opgaan.

Dan — eindelijk — breken betere tijden voor de zoo zwaar beproefde stad aan. Wel wordt ze nog tweemaal aangevallen en ingenomen, in 1572 door de Oranjegezinden en in 1588 door Prins Maurits, doch aanmerkelijke schade is voor zoover wij weten in die jaren niet aangebracht.

Wij zwijgen nu maar van de watervloeden, waarvan de stad ook meer dan eens heeft te lijden gehad; het bovenstaande is reeds voldoende — en daarom juist hebben wij die geschiedkundige feiten vermeld, welke men niet beschouwe als een volledig relaas van Medemblik's geschiedenis in de eerste eeuwen van zijn bestaan — om het alleszins begrijpelijk te maken, dat van middeleeuwsch-Medemblik niets meer over is, dan het hoofdgebouw van het nooit verwoeste kasteel.

De veronderstelling is niet al te gewaagd, dat oud-Medemblik, het moge dan een „treffelijke” plaats zijn geweest, slechts klein van omvang was. Wij leiden dat af uit het opschrift van een oude klok in den toren van Medemblik, waarvan Dirk van Schoorel gewag

Uithabets

Foto C. Steenbergh.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

GEZICHT VAN DEN TOREN DER R.K. KERK NAAR HET OOSTEN. LINKS DE NED. HERV. OF BONIFACIUSKERK. IN HET MIDDEN HET WEESHUIS. DAAR TUSSCHEN (HET GEBOUW MET DE VLEUGELS) DE OVERBLIJFSELEN VAN HET VOORMALIGE MUNTGEBOUW. DE STRAAT RECHTS IS HET BEGIJNHOF.

maakt. Het luidt: „Bij meerder en grooter verbreydinge van de Stad Medemlek en door de dagelijkse vermenigvuldiging van volk, zoo heeft . . . my tot Zutphen in deze gestalte gegoten F. en P. Comonius in 't jaar onzes Heeren 1549". Deze woorden wijzen er m.i. niet op — zekerheid daaromtrent geven zij natuurlijk evenmin — dat Medemblik na zijne verwoesting in 1517 slechts gedeeltelijk weer is opgebouwd; een dergelijke van eenige tevredenheid en trots sprekende taal wordt niet gesproken door een stadsbestuur — want dit gaf natuurlijk aan welk randschrift op de klok gesteld moest worden — dat zijn veste een dertigtal jaren geleden in kleineren omvang dan te voren heeft opgebouwd. Is deze veronderstelling juist, was het Medemblik van 1549 grooter, of in elk geval niet kleiner dan dat van vóór 1517, dan wordt het waarschijnlijk, dat de middeleeuwsche stad niet veel meer omvang had dan de helft van het Medemblik in de gouden eeuw der Republiek, welks uitgestrektheid binnen de wallen nog tegenwoordig duidelijk is na te gaan, terwijl eenige „grondteekeningen" van de stad na de uitbreiding van 1599 (van die aardige plattegronden, waarvan onze voorvaders het geheim bezaten en die ons een geheele stad met zijn gebouwen, zelfs met zijn schepen in de havens in vogelvlucht doen zien) ons tevens eenig denkbeeld geven van den omvang der plaats vóór die uitbreiding. De omvang van middeleeuwsch Medemblik blijft in elk geval moeilijk met juistheid vast te stellen, ook omdat we niet weten, hoeveel terrein aan de Noordzijde in de vroegste eeuwen van zijn bestaan aan de zee is prijsgegeven.

Met den opkomst van de ^{*}Republiek der Vereenigde Nederlanden breekt voor de veel beproefde stad een tijdperk van rust en welvaart aan, van grooteren bloei dan ze ooit gekend had. In een tijd, waarin Holland zijn schepen uitzond naar alle werelddeelen, vanwaar ze met de kostelijkste lading terugkeerden, moest een zeestad als Medemblik, aan diep vaarwater gelegen en aan den zeeweg naar Enkhuizen, Hoorn en Amsterdam, wel zijn deel hebben in den algemeenen bloei. Reeds op 't einde der 16e eeuw is de Oude Haven, niet veel meer dan een breede gracht, loopende in het noorden der stad, van Oost naar West, vrijwel evenwijdig met den zeedijk, niet meer voldoende en wordt een nieuwe ruime haven gegraven, waarmee een uitlegging van de vestingwallen

gepaard gaat. In 1632 komen daar twee zéér groote havens bij, de Eilands- en de Westerhaven. Met de Nieuwe-haven, thans Oosterhaven genaamd, strekken deze ruime bassins zich bijna langs de geheele zuidzijde der stad uit, van het oosten naar het westen. Bij ijsgang vooral werd van deze havens een druk gebruik gemaakt; in 1633 overwinterden er, behalve ruim honderd daar thuis hoorende schepen, over de tweehonderd schepen uit andere plaatsen.

Medemblik was een vrij belangrijke handelsstad, vooral havenstad geworden, maar heeft in beteekenis nooit gehaald bij Enkhuizen of Hoorn. Omstreeks 1640 heeft Enkhuizen ruim 4000, Hoorn ruim 2500, Medemblik slechts iets meer dan 800 huizen (ongeveer evenveel als Monnikendam). 1) In den aanvang van den 80-jarigen oorlog werd de stad dusdanig versterkt — het werd waarlijk tijd! — dat zij voor onverwinnelijk werd gehouden. De stad was de zesde in rang van de steden van 't Noorderkwartier en de zeventiende der stemmende Hollandsche steden. De in 1586 te Hoorn opgerichte West-Friesche munt was in den beginne beurtelings te Hoorn en Enkhuizen, doch sedert 1609 ook te Medemblik gevestigd; aanvankelijk geschiedde de verplaatsing van de eene stad naar de andere om de drie jaren, later om de zeven, eindelijk om de tien jaren.

In de tweede helft der 17de eeuw begint de achteruitgang. Amsterdam trekt steeds meer den handel tot zich, die reeds in deze tijden zooveel van zeeoorlogen en kapers te lijden had. Van verzanding van den toegang tot zijne havens, als Enkhuizen, had Medemblik geen last en 't valt wel enigszins te verwonderen, dat de achteruitgang van de haringstad niet noemenswaard Medemblik met zijn gemakkelijk toegankelijke en diepe havens tot voordeel is geweest.

De 18de eeuw brengt met het verval van de Republiek de ondergang van den reeds weinig meer beteekenenden handel van Medemblik. En evenals Enkhuizen in 't groot, leefde Medemblik in 't klein van 't internationale handelsverkeer, kon niet als Hoorn zich door drukbezochte markten nog enigszins staande houden, miste de voordeelige ligging, om eenige beteekenis als handelsstad voor een aanzienlijken kring van dorpen te bezitten. Medemblik

1) Men rekent wel eens gemiddeld 10 personen per huis, maar komt dan vermoedelijk tot een te hoog cijfer. Lastig, dat onze voorvaders geen bevolkingscijfers kenden, en slechts huizen telden!

vervalt tot den rang van „ville morte”; het is de betreurenswaardige val van een plaats, die eens betere tijden heeft gekend, niet de diep-tragische val van het machtig Enkhuizen, dat tot weinig meer dan de eens zooveel minder beteekenende zusterstad zou worden, door welke het slechts in ouderdom overtroffen was.

De 19de eeuw brengt geen beterschap: handel en scheepvaart betreden nieuwe banen en Medemblik blijft beroofd van wat de stad voorheen betekenis had gegeven. Kortom leefde de vervallen plaats weder op, nadat er in 1828 het Koninklijk Instituut voor de Marine gevestigd werd in ruime gebouwen, in het zuiden der stad tusschen stadswallen en Westerhaven daarvoor gebouwd. De adelborsten brachten leven en vertier in het slapende stedeke, sloepen en oefeningsschepen vulden de prachtige havens, Medemblik voelde zich uit de dooden opgestaan. Helaas, deze weelde zou slechts kortstondig zijn: in 1850 werd het Instituut overgeplaatst naar Nieuwediep, nadat eenige ziektegevallen onder de adelborsten, die intusschen niet van doodelijken aard waren, aanleiding hadden gegeven om de luchtgesteldheid der streek voor ongezond te verklaren; dat het klimaat van Nieuwediep zooveel gezonder zou zijn, lijkt vreemd. Na het vertrek van de jeugdige aspirant-zeeofficieren, viel de stad in haar doodsche rust terug; de gevoelige slag werd niet vergeoed door het depôt van discipline, dat zijn intrek in de ruime gebouwen nam, doch ook weer spoedig naar Naarden verplaatst werd. Daarna strekten de gebouwen eenige jaren tot verblijf van een rijksveldwachter, die ze moederziel alleen bewoonde, tot ze eindelijk werden ingericht voor Rijkskrankzinnigengesticht.

Ongetwijfeld geniet Medemblik hiervan eenig voordeel, maar het leven brengen de zorgvuldig bewaakte ongelukkigen niet in de stille straten en havens.

Medemblik slaapt.....

(Wordt vervolgd).

A. LOOSJES.

DE HELD VAN MEERWOUD.

EEN HUMORESKE.

ER gebeurden zonderlinge dingen in Meerwoud. De gemeenteraad, bestaande uit zeven leden met inbegrip van het Dagelijksch Bestuur, had reeds eenige dagen achtereen vergaderd, waarvan twee avonden in geheime zitting. Dat was bij menschen-geheugenis nog nooit voorgekomen; en Hein de veldwachter, die bij zijn ambt van rustbewaarder ook dat van gemeentebode vervulde, was zoo dicht als een pot, terwijl hij anders nog al eens mededeelzaam was tegenover den kastelein van 't Gouden Hert. Maar deze kon niets uit hem los krijgen. Hein bleef onomkoopbaar, ondanks de glaasjes klare met suiker, die de kastelein al voor hem klaar zette, als hij hem in de verte zag aankomen, — iets wat minstens tienmaal per dag gebeurde.

Maar den Zondag daarop scheen er een klein lichtstraaltje te gloren door de zwarte wolk van geheimzinnigheid, die over het kleine dorp hing. De veldwachter had zich, toen de gewone aankondigingen voor de pui van 't gemeentehuis hadden plaats gehad, tegenover den kastelein één woord laten ontvallen.

„'t Is er door”, had hij gezegd.

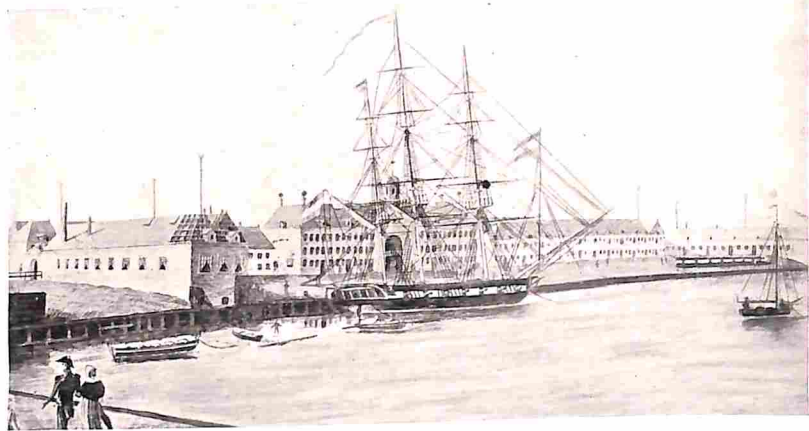
Maar onmiddellijk had hij erbij gevoegd:

Foto C. Steenberghe.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

OUDE PAKHUIZEN AAN DE THANS INGEPOLDERDE EILANDS-OF PEKELHARINGSHAVEN.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

EEN KORTSTONDIG ONTWAKEN. DE WESTERHAVEN MET HET OEFENSCHIP URANIA EN DE GEBOUWEN VAN HET INSTITUUT VOOR DE MARINE TUSSCHEN 1828 EN 1850.

Naar een gekleurde teekening.

„Meer mag ik niet zeggen, want dat zou me mijn baantje kunnen kosten.”

Het zou nog veertien dagen duren, voordat de eerbare Meerwouders eindelijk vernamen wat er aan de hand was.

Er zou op 't marktvelde van 't dorp vóór het gemeentehuis een standbeeld opgericht worden, waarvoor in de laatste openbare zitting een krediet gestemd was van twee duizend vijf honderd gulden. En tevens werd bekend gemaakt wie de eer zou genieten op deze wijze vereeuwigd te worden: Klaas de Belder.

Wie dat was?

Pijnig uw hersens niet, lezer, met te zoeken in uw herinnering uit de dagen, toen u nog vaderlandsche geschiedenis studeerde, of deze naam voorkwam op uw chronologische lijst van beroemdheden, welke gewoonlijk aanvangt met Claudius Civilis en eindigt met Gijsbert Karel van Hogendorp. Het kostte zelfs den „meester”, hoe knap deze ook was in alle mogelijke kundigheden, heel wat moeite, uit de geschiedenis van Meerwoud een feit op te diepen, waaraan de naam van een zijner vroegere bewoners verbonden was, en dan nog op zoodanige wijze dat dit de oprichting van een standbeeld zou kunnen wettigen.

Maar de meester had 't gevonden in een oude kroniek van de ambachtsheerlijkheid, waartoe Meerwoud behoorde.

't Was in de eerste jaren van den tachtigjarigen oorlog dat Meerwoud, toen nog een klein versterkt stadje, door de Spanjaarden werd belegerd. De stad was reeds gevallen, de vijand was de wallen overgeklimmen en vocht tegen de dappere burgers in de straten. Onder hen was er een die, geus tot in zijn nieren, zich met een twintigtal gezellen in den toren der kerk opsloot, de deur van binnen barricadeerde en verklaarde liever van honger te willen sterven dan zich aan de Spanjaarden overgeven.

Die man was Klaas de Belder.

Hoe 't met dat avontuur in den toren was afgelopen, daarover zweeg de genoemde kroniek, die alleen vermeldde, dat Meerwoud de zijde van Spanje koos, uit vrees dat 't geheele stadje zou worden uitgemoord en leeggeplunderd.

Of Klaas de Belder den heldendood, misschien wel den hongerdood gestorven was, dit moest eveneens aan de verbeelding van den lateren historieschrijver overgelaten worden; en aangezien deze held — ook al was hij 't misschien maar alleen met den mond geweest — de enige Meerwouder was over wien die kroniek sprak, viel dezen Klaas de Belder de eer te beurt door het dankbare nageslacht tot beroemdheid te worden geproclameerd.

Si elle n'existait pas, il fallait l'inventer. Want Meerwoud moest een standbeeld hebben; men wilde zich niet laten overbluffen door de naburige gemeente *Boschveld*, die er wat trotsch op ging, dat haar marktplein sedert een paar jaar prijkte met een monumentale fontein te midden van een gazon met ijzeren hek er omheen. *Boschveld*, dat altijd naijverig was op den hernieuwden opbloei van Meerwoud na twee eeuwen van verval, deed alles om het verkeer van vreemdeling en landgenoot tot zich te trekken, en nu wilde Meerwoud eens laten zien, dat het ook niet tegen eenige duizenden guldens opzag om de gemeente te verfraaien. *Boschveld* had een fontein, Meerwoud zou een standbeeld hebben, gewijd aan de nagedachtenis van een beroemd voorvader.

Nu had zich in 't begin van 't jaar een feit voorgedaan, waardoor de uitvoering van dit plan werd verhaast; de laatste ambachtsheer van Meerwoud was gestorven en had, onder meer legaten, een som van vijf duizend gulden beschikbaar gesteld voor verfraaiing der gemeente. Het was de discussie over de bestemming, welke aan dit legaat gegeven moest worden, die de vroede vaders zoo vaak ten gemeentehuize had opgeroepen. Maar eindelijk was 't er door, zooals Hein de veldwachter had beweerd. Klaas de Belder zou op 't marktvelde komen in brons, met gouden inscriptie, vermeldende de heldendaad van den beroemden Meerwouder.

„De *Boschvelders* zullen barsten van nijd”, had Hein beweerd, nog weinige dagen voordat de plechtige onthulling van 't monument zou plaats hebben.

Deze feestelijkheid was bepaald op Woensdag den 15en Augustus.

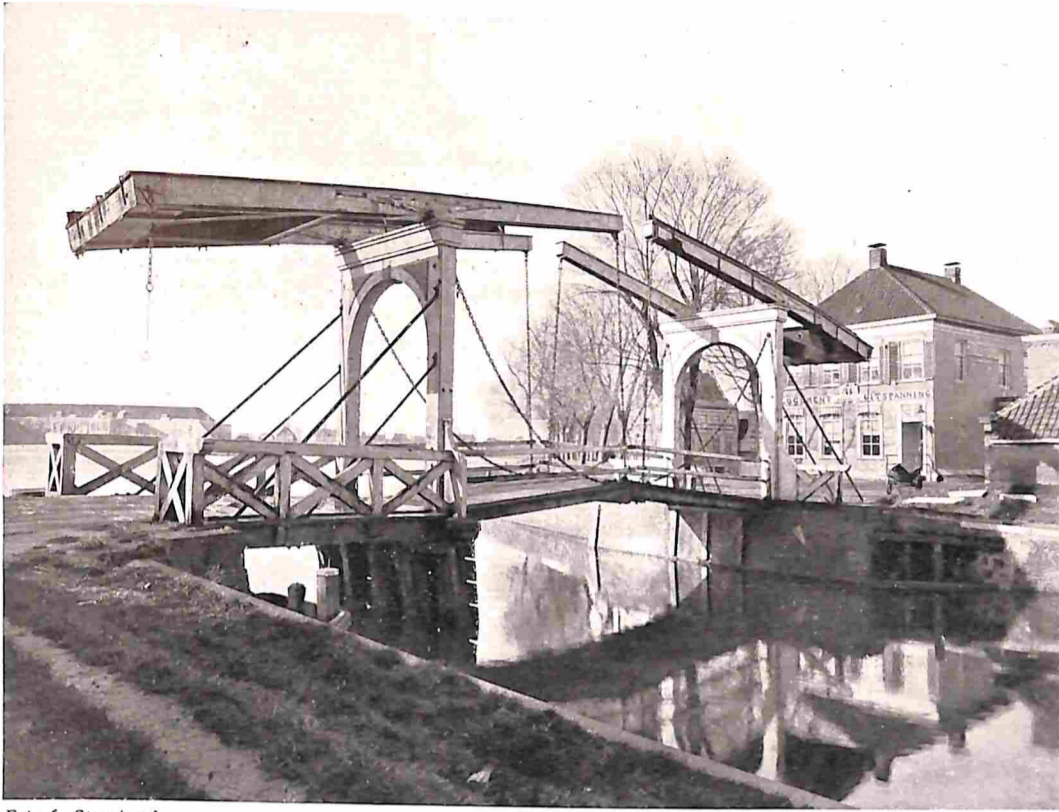

Foto C. Steenbergh.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

DE SCHILDERACHTIGE DUBBELE OPHAALBRUG „DE KWIKKELBRUG” OVER HET WATER, DAT DE VERBINDING VORMT TUSSCHEN WESTER- EN OOSTERHAVEN. OP DEN ACHTERGROND DE ALS STEEDS VERLATEN WESTERHAVEN. DE KWIKKELBRUG WORDT DEZER DAGEN DOOR EEN MODERNE DRAAIBRUG VERVANGEN.

tus, tevens den naamdag van den patroon der ambachts-kerk.

Men was met den beeldhouwer der hoofdstad, wien 't werk was opgedragen, overeengekomen, dat hij uiterlijk den roden Augustus het bronzen beeld zou afleveren en onder zijn leiding doen opstellen op het voetstuk, dat reeds lang gereed was. Maar het werd 11 Augustus, 12 Augustus, en het standbeeld was er nog niet. Er werden telegrammen gewisseld, de secretaris van Meerwoud werd zelfs afgevaardigd om eens in 't atelier van den beeldhouwer poolshoogte te gaan nemen, en deze kwam terug met de verpletterende tijding, dat 't beeld niet kon worden afgeleverd vóór 1 September, omdat de gieterij niet op tijd klaar gekomen was.

Das was een gevoelige slag voor de Meerwouders, die voor dien heuchelijken 15en Augustus alle voorbereidselen hadden gemaakt om dien te maken tot een dag, waarvan de kindskinderen nog zouden spreken, en waarop de Boschvelders van nijd zouden barsten.

Maar 't ergste was, dat men Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken had uitgenoodigd om de plechtigheid met zijn hooge tegenwoordigheid te vereeren, waarop deze goedgunstig had beschikt.

Den veertienden Augustus had er weer een geheime zitting plaats van de Meerwoudsche vroede vaderen. En toen na afloop Hein de veldwachter in 't *Gouden Hert* verscheen, waar hij onmiddellijk door den kastelein en eenige bezoekers werd geïnterpelleerd, verklaarde hij met een geheimzinnig knipoogje: „'t Gaat morgen door, meer zeg ik niet”.

Toen dwaalden de blikken der aanwezigen naar het ledige voetstuk op 't marktplein, waar in gouden letters, schitterend in de felle Augustus-zon, de woorden prijkten:

„Klaas de Belder, held van Meerwoud, martelaar voor de vrijheid, het dankbare nageslacht”.

De kastelein schudde het hoofd, keek den veldwachter ongelooft aan, probeerde of een tweede glaasje spraakwater misschien meer licht zou brengen, maar Hein ging heen, zeggende met hetzelfde geheimzinnige knipoogje van zoeven: „Geduld maar, de nacht brengt misschien raad”.

Dien geheelen dag zag men Hein niet meer, noch in 't *Gouden Hert*, noch elders in 't dorp.

Dat kwam den kastelein heel zonderling voor.

Het moet erkend worden, dat de vroede vaderen van Meerwoud niet voor een klein geruchtje vervaard waren. In de geheime middagzitting, met spoed uitgeschreven op den vorigen dag, had de burgemeester een zeer welsprekende rede gehouden, waarin hij wees op de belangrijke gebeurtenis, welke den volgenden dag zou moeten plaats hebben, en waarmee de eer der gemeente gemoeid was. Deze plechtigheid — zoo verklaarde hij met meer dan gewone vastberadenheid in de stem — moet doorgaan. Nu schijnt het onmogelijk, beweerde hij, een standbeeld te onthullen, dat nog niet gereed is, maar het onmogelijke moet mogelijk gemaakt worden tegenover de groote belangen welke hier op 't spel staan. Zijne Excellentie de Minister heeft ons gisteren pas telegrafisch gemeld, dat hij komen zal om het beeld officieel aan de gemeente over te dragen. Het gaat niet aan hem nu nog af te schrijven, want het is meer dan waarschijnlijk, dat hij de volgende maal voor de eer zou bedanken. Denkt eens aan, mijne heeren,

wat de Boschvelders een leedvermaak zouden hebben, als de plechtigheid moest worden uitgesteld. Neen, zoo mogen we ons niet laten blâmeeren: Klaas de Belder moet worden onthuld morgen den 15en Augustus, en wij zullen dat klaarspelen, ondanks de tegenwerking der omstandigheden. Hoe we dat zullen aanleggen, zal ik u even uitleggen. Toen onze geachte secretaris, ingevolge mijne opdracht, eergisteren naar de stad gegaan was om met den ontwerper van het monument te spreken, kon deze hem niets anders laten zien dan het geboetseerde model in klei, waarover hij zeer tevreden was. Het beeld, zei hij me bij zijn terugkomst, lijkt sprekend op onzen gemeenteveldwachter; als je hem een zestiende-eeuws kostuum aantrekt, zou hij voor onzen beroemden Klaas de Belder kunnen doorgaan.... De burgemeester zweeg even na deze verklaring, beurtelings alle aanwezige leden aanzien om het effect te beoordeelen, dat deze mededeeling maakte. „Alle donders!” had de eerste wethouder gezegd. „Dan is de zaak gepiept!” liet de tweede erop volgen, en in deze beide uitroepen, waarvan het minder parlementaire werd verdedigd door de hachelijkheid der positie waarin de Raad zich bevond, lag de reddende gedachte, welke de Meerwouders voor blâme moest bewaren en de Boschvelders voorgoed verpletteren door overwicht. En zoo gebeurde het, dat door de welwillende medewerking van Hein den veldwachter en van een bekend tooneelcostumier uit de hoofdstad, den volgenden dag op het marktveld van Meerwoud een standbeeld onthuld werd, dat nog maar alleen bestond in het negatief van gips, dat in de bronsgieterij op zijn verdere afwerking wachtte.

Er was in den nacht van den 14en op den 15en Augustus een wonder gebeurd. Op den socle, die den vorigen dag nog ledig was, konden de bakker en de hoefsmid, die 't eerst op waren, in den vroegen morgen de omtrekken onderscheiden van het zoo vurig verlangde beeld des grooten voorvaders, nog bedekt door een linnen omhulsel, waarvan de plooiën lichtelijk werden bewogen door het koele morgen-briesje, dat beloofde de felle Augustushitte van de laatste dagen een weinig te zullen temperen.

Foto C. Steenbergh.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.
OUD HUIS MET LUIFEL AAN DE NIEUWSTRAAT.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.

DE SCHILDERACHTIGE DUBBELE OPHAALBRUG „DE KWIKKELBRUG" OVER HET WATER, DAT DE VERBINDING VORMT TUSSCHEN WESTER- EN OOSTERHAVEN. OP DEN ACHTERGROND DE ALS STEEDS VERLATEN WESTERHAVEN. DE KWIKKELBRUG WORDT DEZER DAGEN DOOR EEN MODERNE DRAAIBRUG VERVANGEN.

tus, tevens den naamdag van den patroon der ambachts-kerk.

Men was met den beeldhouwer der hoofdstad, wien 't werk was opgedragen, overeengekomen, dat hij uiterlijk den roden Augustus het bronzen beeld zou afleveren en onder zijn leiding doen opstellen op het voetstuk, dat reeds lang gereed was. Maar het werd 11 Augustus, 12 Augustus, en het standbeeld was er nog niet. Er werden telegrammen gewisseld, de secretaris van Meerwoud werd zelfs afgevaardigd om eens in 't atelier van den beeldhouwer poolshoogte te gaan nemen, en deze kwam terug met de verpletterende tijding, dat 't beeld niet kon worden afgeleverd vóór 1 September, omdat de gieterij niet op tijd klaar gekomen was.

Das was een gevoelige slag voor de Meerwouders, die voor dien heuchelijken 15en Augustus alle voorbereidselen hadden gemaakt om dien te maken tot een dag, waarvan de kindskinderen nog zouden spreken, en waarop de Boschvelders van nijd zouden barsten.

Maar 't ergste was, dat men Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken had uitgenoodigd om de plechtigheid met zijn hooge tegenwoordigheid te vereeren, waarop deze goedgunstig had beschikt.

Den veertienden Augustus had er weer een geheime zitting plaats van de Meerwoudsche vroede vaders. En toen na afloop Hein de veldwachter in 't *Gouden Hert* verscheen, waar hij onmiddellijk door den kastelein en eenige bezoekers werd geïnterpelleerd, verklaarde hij met een geheimzinnig knipoogje: „'t Gaat morgen door, meer zeg ik niet”.

Toen dwaalden de blikken der aanwezigen naar het ledige voetstuk op 't marktplein, waar in gouden letters, schitterend in de felle Augustus-zon, de woorden prijkten:

„Klaas de Belder, held van Meerwoud, martelaar voor de vrijheid, het dankbare nageslacht”.

De kastelein schudde het hoofd, keek den veldwachter ongelooft aan, probeerde of een tweede glaasje spraakwater misschien meer licht zou brengen, maar Hein ging heen, zeggende met hetzelfde geheimzinnige knipoogje van zoeven: „Geduld maar, de nacht brengt misschien raad”.

Dien geheelen dag zag men Hein niet meer, noch in 't *Gouden Hert*, noch elders in 't dorp.

Dat kwam den kastelein heel zonderling voor.

Het moet erkend worden, dat de vroede vaders van Meerwoud niet voor een klein geruchtje vervaard waren. In de geheime middagzitting, met spoed uitgeschreven op den vorigen dag, had de burgemeester een zeer welsprekende rede gehouden, waarin hij wees op de belangrijke gebeurtenis, welke den volgenden dag zou moeten plaats hebben, en waarmee de eer der gemeente gemoeid was. Deze plechtigheid — zoo verklaarde hij met meer dan gewone vastberadenheid in de stem — moet doorgaan. Nu schijnt het onmogelijk, beweerde hij, een standbeeld te onthullen, dat nog niet gereed is, maar het onmogelijke moet mogelijk gemaakt worden tegenover de groote belangen welke hier op 't spel staan. Zijne Excellentie de Minister heeft ons gisteren pas telegra-

gedachte, welke de Meerwouders voor blâmage moest bewaren en de Boschvelders voorgoed verpletteren door overwicht. En zoo gebeurde het, dat door de willende medewerking van Hein de veldwachter en van een bekend tooneel-

costumier uit de hoofdstad, den volgenden dag op het marktplein van Meerwoud een standbeeld onthuld werd, dat nog maar alleen bestond in het negatief van gips, dat in de brongsieterij op zijn verdere afwerking wachtte.

Er was in den nacht van den 14en op den 15en Augustus een wonder gebeurd. Op den socht, die den vorigen dag nog ledig was konden de bakker en de hoefsmid, die 't eerst op waren, in den vroegen morgen de omtrekken onderscheiden van het zoo vurig verlangde beeld des grooten voorvaders, nog bedekt door een linnen omhulsel, waarvan de plooiën lichtelijk werden bewogen door het koele morgen-briesje, dat beloofde de felle Augustus hitte van de laatste dagen een weinig te zullen temperen.

Tegen acht uur kwam er reeds eenige bedrijvigheid in 't dorp, wat te begrijpen was, omdat de minister had gemeld, dat hij wegens drukke ambtsbezigheden nog vóór den middag moest vertrekken, zoodat de plechtigheid der onthulling bepaald was op tien uur. Toen was dan ook alles gereed. Een eerewacht had den minister van de spoorweghalte afgehaald en naar het marktveld geleid, waar de burgemeester en de raad reeds stonden opgesteld om Z. Exc. met de gebruikelijke plichtplegingen te ontvangen. Een korte speech van den burgervader, waarin hij wees op de groote beteekenis van dezen dag voor de gemeente, gevolgd door een bloemrijke uiteenzetting van het historisch feit, waaraan dit gedenkteken zijn ontstaan dankte. En na een krachtige opwekking van zijn gemeentenaren om alles in 't werk te stellen wat aan den bloei en de ontwikkeling van Meerwoud bevorderlijk kon zijn, verzocht hij den minister het standbeeld te onthullen. Deze, die al een paar maal op zijn horloge gekeken had, liet zich dit geen tweemaal zeggen. Het zilveren koord, dat het omhulsel vasthield, gleed uit zijn hand, het doek zakte, en daar stond de held van den dag, de strijder voor de vrijheid, de roem van Meerwoud in den vollen luister zijner geuzen-beroemdheid. Eén kreet van bewondering steeg op uit de duizenden belangstellenden, van heinde en verre tezamen gestroomd; één spontaan „Hoera! Leve Klaas de Belder!”... Daarop een doodsche stilte, onmiddellijk gevolgd door een even spontanen schaterlach uit dezelfde duizenden kelen.

Daar stond de held van Meerwoud, alias Hein de veldwachter, met een flesch voor den mond, waaruit hij de laatste hartversterking nam. Vanaf het eerste hanengekraai had hij daar al gestaan; hij had zijn voetstuk beklommen met het vooruitzicht, dat er nog zeven uren zouden verlopen, voordat hij zijn onbeweeglijke rol van „in brons gegoten glorie der gemeente” zou moeten vervullen. Hij had daarom gemeend zich te moeten wapenen tegen verveling en morgenkoelte, en te dien einde had hij een flesch kruidenbitter in zijn wijde pofbroek verborgen, waaruit hij nu en dan een teug nam. Half verstijfd door de koude en tengevolge van de ongemakkelijke houding welke hij gedurende zoovele uren had moeten aannemen, had hij de flesch verwarmend vocht telkens duchtig aangesproken, en toen de burgemeester met zijn rede begon, had hij nog een flinken slok over, dien hij zich voornam te bewaren tot hij de woorden zou hooren, welke Zijn Edelachtbare hem had ingeprent als „wacht”, waarna zijn „rol van onbeweeglijkheid” moest beginnen. Maar de burgemeester was een weinig in de war geraakt door de blijbare haast van Zijne Excellentie, die telkens op zijn horloge keek, en om aan dezen ondubbelzinnigen wenk van den minister gevolg te geven, had de burgervader zijn speech een weinig bekort, met het gevolg dat de woorden, welke den veldwachter tot sein moesten dienen, achterwege bleven. En zo stond daar, op 't oogenblik der onthulling, Hein de veldwachter in den schijn van Klaas de Belder, den held van Meerwoud, die den hongerdood verkoos boven de Spaansche tyrannie, met de flesch kruidenbitter aan den mond, ten aanschouwe van heel Meerwoud en heel Boschveld, welks afgunstige inwoners hadden moeten barsten van nijd.

Het volgende jaar werd in Boschveld een gekkenhuis ingewijd. De eerste verpleegde, die er werd opgenomen, was Hein, de veldwachter van Meerwoud. En nu beweren de Boschvelders, dat heel Meerwoud langzamerhand daarheen zal verhuizen. SAM TRIP.

In den Amsterdamschen Hortus.

DE fotograaf van „Buiten” is in den Amsterdamschen Hortus aan het fotografieeren geweest en nu moet er een bijschrift bij. Of ik het doen wilde? Wel zeker, met genoegen, want over onzen Hortus raakt men nooit uitgepraat. 't Is al een oude tuin, maar het leven bloeit er elk voorjaar opnieuw op in een rijkdom van vormen uit alle werelddelen. En ook elk jaar komt er weer een nieuwe jeugd de aanwezige plantenschatten bestudeeren. Hoevelen hebben er al gewerkt en luister bijgezet aan onze stad! Mannen als *Commelin*, *Burman*, *Ruysch*, *Vrolik*, *Reinwardt*, *Miquel*, *Oudemans*, *de Vries*, ze hebben den roem van den Amsterdamschen Hortus ver over

's lands grenzen bevestigd. „Op ruime schaal aangelegd”, zegt *G. H. Wilkamp* in 1861 in z'n „Amsterdam in Schetsen”, waarin hij o.a. ook het ontstaan van den kruidtuin te Amsterdam beschrijft, „onbekrompen onderhouden en onder de hoede van mannen als *Commelin*, de beide *Burmans* en geestverwanten gesteld, verwierf de Amsterdamsche kruidtuin de bewondering en lof van alle beoefenaren der botanie, wier dorst naar vermeerdering van kennis hen naar de IJ-stad voerde, gelijk de beroemde *Linnaeus* er, bij den aanvang zijner schitterende loopbaan eene hulp en ondersteuning vond, die hij in zijn vaderland niet zoo spoedig zou gevonden hebben, en ook daar slechts later verwerven kon”.

Wat *Wilkamp* in 1861 over den Hortus schreef, geldt ook nu nog. De vermaarde inrichting mag zich nog steeds verheugen in de belangstelling en krachtige steun van het Gemeentebestuur, getuige de fraaie nieuwe gebouwen, welke er in de laatste jaren verzezen zijn, en de mildheid waarmede de fondsen voor de vaak kostbare onderzoekingen worden beschikbaar gesteld.

Het is nu bijkans 300 jaren geleden (in 1618), dat de wensch tot stichting van een kruidtuin, „een Medicinalen Cruythoff” door Doctoren en Apothekers te Amsterdam werd uitgesproken. Aan dat verzoek is na korteren of langeren tijd gevolg gegeven, want reeds vóór 1630 was er een kruidtuin aan den Zwanenburgwal, ter hoogte van den Amstel, welke tuin in dat jaar werd overgebracht naar den vroegeren Reguliershof, een voormaligen Kloostertuin, ter hoogte van de Keizersgracht bij de Utrechtsche straat. Later werd de tuin nogmaals verplaatst en wel naar een terrein van het Gasthuis, om ten slotte in 1682 overgebracht te worden naar de „Nieuwe Plantagie”, op de plaats waar de Hortus zich thans nog bevindt.

Aanvankelijk werden in den kruidtuin voornamelijk geneeskrachtige kruiden gekweekt, welke volgens stedelijke ordonnantie aan de Apothekerswinkels moesten geleverd worden, maar er werden daarnaast ook allerlei sierplanten gekweekt, en de liefhebberij voor vreemde gewassen nam steeds toe. Telkens werden, vaak met groote kosten, allerlei soorten uit den vreemde ingevoerd, door zaden, maar ook als levende planten, en dat ging zoo ver dat de geneeskruiden in het gedrang kwamen. Dit bracht in 1804 Prof. *Vrolik* er toe, eens een schifting tot stand te brengen, want de planten waren „noch volgens kunstmatige rangschikking, noch volgens overeenkomst in gedaante, of geneeskrachten ter neer gesteld, maar (vormden) veeleer een verwarde menigte, waarin zoo weinig orde was op te sporen, dat men bijna met hetzelfde recht elke strook, waarop enige planten ter verciering van onze tuinen geplaatst zijn, met den naam van Medicinaal Rabat zou kunnen bestempelen. Want ook de meeste verdienden onder den rang van geneesmiddelen met moeite eene plaats 1)”.

Deze schifting van gewassen kan beschouwd worden als het begin van de veranderde bestemming van den Kruidtuin. Daarbij namen de beteekenis en het gebruik der geneeskrachtige kruiden, vooral in latere jaren, allengs af, en dit is van grooten invloed geweest op de plantenverzamelingen in den Hortus; de kultuur van tal van medicinale gewassen, die in onbruik waren geraakt, werd opgegeven, en andere planten, die voor het zich uitbreidende botanische onderwijs belangrijker waren, kwamen daarvoor in de plaats, waarmede het karakter van den vroegeren medicinalen kruidtuin of Hortus Medicus geleidelijk verdween. De Botanische Wetenschap nam een hooge vlucht. Systematiek, Physiologie, Morphologie en Biologie namen de plaats in der vroegere kruidkunde; de Botanie werd om de Botanie, om de Wetenschap bestudeerd, en het doel van den Hortus was daarmede een ander geworden, waarmede ook het karakter van den tuin werd gewijzigd.

Van een eigenlijke medicinale afdeling is in den Hortus van thans weinig sprake meer. Wel worden er nog tal van medicinale planten gekweekt, maar die geven niet meer het karakter van den tuin aan.

Omstreeks 1860 werd, bij de vergrooting van den Hortus, de aanleg dan ook gewijzigd, de rechte paden van den medicinalen hof werden vervangen door een meer landschappelijken aanleg, waardoor mooie groepen van boomen en heesters en andere ge-

1) Zie „Naamlijst der Geneesrijke Plantgewassen in den Amsterdamschen Kruidtuin”, samengesteld door Prof. *Vrolik*. — Amsterdam, W. Holtrop, 1804.

Foto C. Steenberg.

MEDEMBLIK DE OUDSTE.
OUDE HUIZEN AAN DE OOSTERHAVEN.

Foto C. Steenberg.

IN DEN AMSTERDAMSCHEN HORTUS.
AGAVE COCCINEA IN DE NIEUWE PALMENKAS.

wassen konden worden aangelegd; ook werd een vijver gegraven voor de waterflora.

De grootste veranderingen dateeren echter sedert 1896, toen een groot stuk van den tuin voor proeftuin werd bestemd, waarin Prof. Hugo de Vries z'n onderzoekingen betreffende de *Oenothera's* verrichtte. Elders in den tuin werden nieuwe kassen gebouwd en natuurlijke plantengemeenschappen, als een veentje (moerasje), een boschrand, een waterbassin, enz. aangebracht.

* * *

De voorplaat in dit nummer geeft een kijkje op een gedeelte van den tuinaanleg met beplanting, en stelt voor een groepje grootbloemige *Anchusa's* en andere siergewassen, tegen een rijkelijk met klimop begroeid huisje. Die *Anchusa's* zijn al bijzonder geschikt voor tuinversiering, wijl zij overvloedig bloeien in een prachtige helder-blaauwe kleur, welke betrekkelijk zeldzaam onder de tuinplanten voorkomt. Ze volgen in bloei de Lupinen op, en vervangen deze tot op zekere hoogte, want als de kleurenpracht der Lupinen begint te verbleeken, staat die van de *Anchusa's* op het hoogste peil van ontwikkeling.

Er zijn van de *Anchusa's* meerdere soorten als tuinplant bekend, maar tot de schoonste behooren de afgebeelde vormen van *Anchusa italica*, als *A. italica Dropmore* en id. id. *Opal* bekend, welke laatste licht-blaauwe bloemen heeft.

Maar hoewel in den geheelen Hortus de zorg voor een goede groepeerling der planten voorzit, de rangschikking der meeste planten, zoowel in den tuin als in de kassen, staat toch op systematischen grondslag, waarmede de Hortus voor de studie gemakkelijker toegankelijk geworden is.

De andere afbeeldingen geven een kijkje in de nieuwe Palmenkas, welke sedert 1912 in gebruik is genomen. Zij staat achter in den tuin aan de boorden van een der vijvers, de vroegere Muidergracht. Die nieuwe Palmenkas is ruimer dan de oude, en vooral de hoge palmen staan er vrijer dan in de vroegere kas aan de Pl. Middenlaan. De eerste afbeelding op deze bladzijde geeft een kijkje in den noordelijken vleugel der kas, welke is ingericht voor de Australische boomvarens, maar waarin des winters ook enkele andere gewassen een plaats vinden, o.a. een reusachtige *Agave coccinea*, een Mexicaansche plant, op de foto in het midden afgebeeld. De plant is in haar afgebeelden vorm te beschouwen als een reusachtig bladerrozet, overeenkomende met de bladrozetten van vele tweejarige planten. Evenals deze, arbeidt die *Agave* voor haar toekomstigen bloei, door een massa voedsel in de bladeren vast te leggen; het rozet is dus te beschouwen als een voorraadschuur van voedsel, dat aangesproken wordt zoodra de plant gaat bloeien. Maar de *Agaven* hebben voor de voorbereiding tot den bloei meer tijd nodig dan de tweejarige planten, die slechts twee zomers, met een winter als tusschenperiode, behoeven om gereed te zijn; de *Agaven* arbeiden daaraan soms vele jaren, hoewel die arbeid in de vrije natuur vlugger gaat dan bij ons in kassen. Een *Agave* welke bijv. in haar vaderland soms reeds zes jaar na de uitzaaiing bloeit, heeft ten onzent voor de voorbereiding vaak evenveel tientallen van jaren nodig. Het sprookje van de honderdjarige *Aloë*, d.w.z. de *Aloë* welke om de

honderd jaar bloeit, moge hiermede tegelijk weersproken zijn. De *Agaven* bloeien zeer willekeurig, al naar gelang de verzorging en omstandigheden. Hoe sterker en beter de planten zich kunnen ontwikkelen hoe vroeger ze zullen bloeien.

De afbeelding hieronder stelt voor een bloeiende *Musa Ensete*, een verwante van de bekende Banaan of Pisang, *Musa sapientum*, uit de tropen. De *Musa Ensete* is herkomstig uit Abessynië en wordt ook in tuinen veel als sierplant gekweekt. De plant is veel forscher en voller van bladergroei dan de eigenlijke Banaan, welke slanker van spruiten en lossen van bladerkroon is. De bloei heeft veel overeenkomst, maar de ontwikkeling van de bloeiaar is zwaarder. De bloempjes zijn klein en overdekt door groote, lapvormige, donkerkleurige schutbladeren, zoodat men ze niet ziet. Alleen onder aan den zich steeds verlengenden top kan men de groepjes der jongste bloempjes zien, binnen de laatste ontwikkelde kom van schutbladeren.

Natuurlijk is er veel meer te zien in de nieuwe Palmenkas van den Amsterdamschen Hortus, maar daar ga men zich persoonlijk maar eens van op de hoogte stellen. Een gidsje voor bezoekers van den tuin dat voor f 0.25 verkrijgbaar is gesteld, vestigt op de voornaamste planten in die kas de aandacht, evenals op die in de andere kassen en in den tuin. En zoo rondwandelende zal men zien hoezeer de Hortus veranderd is, hoe uit den regelmatig aangelegden kruidtuin van voorheen is ontstaan een moderne botanische inrichting, met groote laboratoria en kassen als een monument, gewijd aan de hooge vlucht der Botanische Wetenschap.

A. J. VAN LAREN.

ROODSTAARTJES.

TERUGGEKEERD zijnde naar ons dorp, vanwaar wij onze ornithologische wandelingen zijn begonnen, zien wij op het dak onzer woning een vogeltje zitten, dat ons met een „fied, fied, daek, daek, daek, fied, fied, daek, daek” begroet. Het is het *Huisroodstaartje* of de *Zwarte Roodstaart* (*Phoenicurus titys, titys*) (L), die zich hier in de buurt huiselijk heeft ingericht, zich weinig storend aan het gewoel om hem heen. Hij zit daar met de zwarte borst naar ons toegekeerd, roept zijn wijfje en maakt zulke grappige buigingen, alsof hij ons goeden morgen wilde zeggen. Dan huppelt hij verder en draait zich naar den anderen kant, zoodat de roode staart die zich in de zon heen en weer beweegt, zichtbaar wordt.

Zoo kunnen wij hem iederen morgen en dikwijls nog in den loop

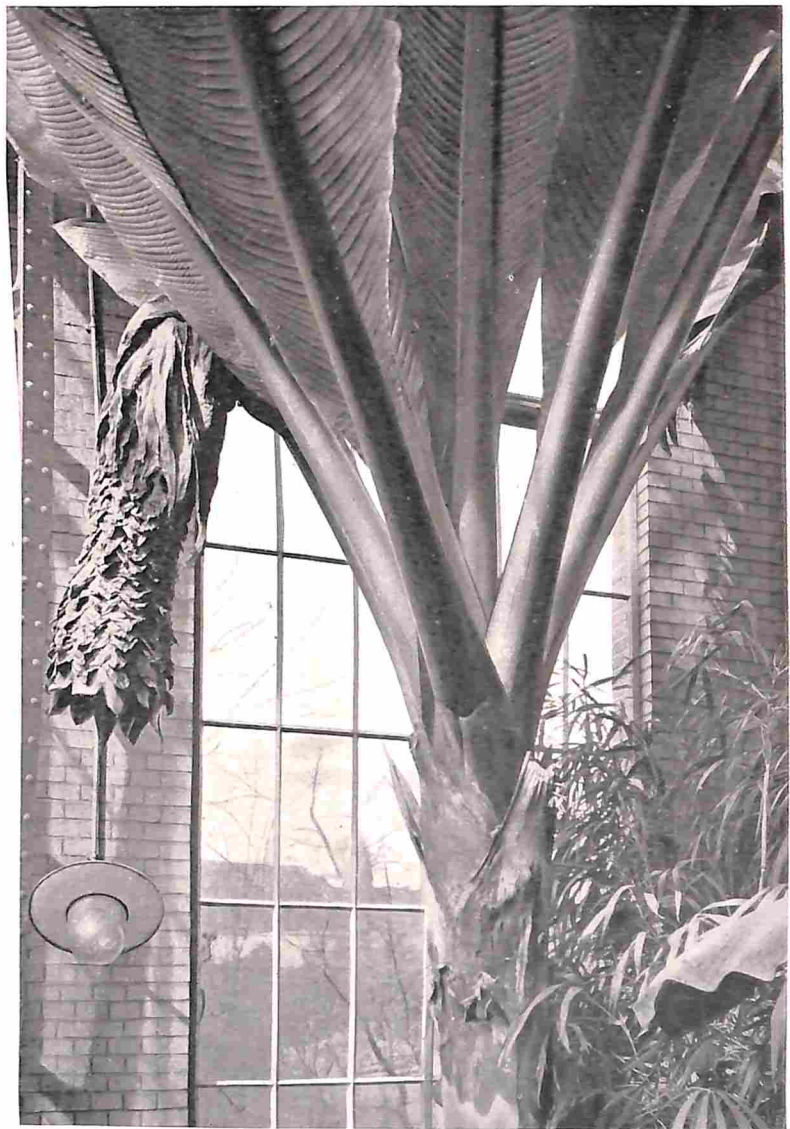

Foto C. Steenberg.

IN DEN AMSTERDAMSCHEN HORTUS.
MUSA ENSETE IN BLOEI IN DE NIEUWE PALMENKAS.

van den dag bespieden, steeds op het zelfde plekje, waar wij vermoeden dat hij den geheelen omtrek kan overzien.

Zeer zeker is ook de Zwarte Roodstaart een fraaie vogel. Zijn bovenlijf is vanaf de kruin blauwachtig aschgrauw en daarop liggen de zwarte vleugeldekveeren met grijze- en bruinzwarte slagpennen met witte-zoomen, die op de gesloten vleugels een langwerpigen witten vlek vormen. Het voorhoofd, de wangen, de keel en de zijden van den hals zijn ook zwart en het onderlijf is witachtig grijs. De dekveeren van den staart en ook de staart zelf zijn bruinrood, alleen de beide middelste staartpennen zijn zwartbruin. De snavel en de slanke pooten zijn zwart, de oogen bruin. Het vederkleed der wijfjes is veel matter en minder levendig, ook de pooten zijn bruinachtiger. Weer eenigszins anders zijn de jongen gekleurd, leikleurig grijs met een trekje in 't roode, van onderen lichter als van boven, op den kop bruinachtig grijs gespikkeld, dus min of meer bont.

Gedurende den zomer komt de Zwarte Roodstaart in talrijke exemplaren bij ons voor, maar lang niet overal. Broedvogel is hij in de provincies Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Limburg en Utrecht.

Bij voorkeur woont hij in dorpen en steden waar hij de hoogste punten gaarne als uitzichttoren kiest. Geregeld kan men hem zien zitten op den nok van het dak, op windwijzers en schoorsteenen, waar hij dan tevens zijnen zang laat hooren.

Gaarne zoekt hij de omgeving van den mensch, niettegenstaande hij een zekere angst voor hem aan den dag legt en zich nooit nabij laat komen, al is hij dan ook volstrekt niet schuw te noemen.

Uit mijne jongelingsjaren herinner ik mij dat er in eene nis aan de biljartkamer in mijn ouderlijk huis te Rijzenburg bij Driebergen verscheidene jaren aaneen een Zwarte Roodstaart genesteld heeft, en daar ook zijne jongen heeft groot gebracht. Door een tuimelraam kwam hij telkens af en aan vliegen en bekommerde er zich niet het minst om, wanneer er in deze kamer door twee of meer personen biljart werd gespeeld. Wel een bewijs dat hij zich bij de menschen geheel te huis gevoelt. Die voorliefde voor menschelijke woningen heeft hem dan ook den naam van „Huisroodstaartje” bezorgd, wat echter toch niet zeggen wil, dat hij zich ook niet ver van elk menschelijk gedoe ophoudt.

Toch kiest hij steeds zulk een verblijfplaats, die zooveel mogelijk met een gebouw overeenkomt als b.v. oude steengroeven en ook wel rotsen. Vandaar dat hij in de Alpen nog buiten de vegetatiegrens tot in het gebied van sneeuw en ijs wordt aangetroffen. Hij is derhalve meer een vogel van het gebergte, dan van het bosch, want in boomen treft men hem slechts zelden aan en nog veel minder op den grond, of het moest in den broedtijd zijn, als hij op voedsel uit is voor zijne jongen. Dan ziet men hem wel in tuinen en op met groenten bebouwde akkers. Van bessen is hij geen liefhebber. Het is een ware insecteneter, die zich slechts in den nood met plantenvoedsel tevreden stelt.

Welk een onaangename gewaarwording moet het voor onzen Roodstaart zijn, wanneer grijze wolken in het luchtruim zich te zamen trekken, die weinig goeds voorspellen en waaruit het soms

Foto R. Tepe.

ROODSTAARTJES.
GEKRAAGDE ROODSTAART, VOOR ZIJN NESTHOLTE (EEN
BLOEMPOT ZITTEND).

dagen aaneen regenen en sneeuwen kan. Dan is de tafel erg zuinig voor hem gedekt, omdat de meeste insecten zich dan verbergen, uit de lucht verdwijnen en hij ze in hare schuilhoeken niet te vinden weet.

Al voedt hij zich ook wel met insecteneieren, spinnen, kleine kevers en rupsen, in hoofdzaak zijn het toch vliegende insecten, die hij met de grootste bedrevenheid en zekerheid uit de lucht wegvangt.

Zijne bedrevenheid in het vliegen is bewonderenswaardig. Over groote afstanden vliegt hij met zetjes en in groote booglijnen, maar overigens, vooral in den paartijd, duikelt hij als het ware in de lucht rond, stijgt pijlsnel in de hoogte, zwenkt naar alle kanten en laat zich als het ware op den grond vallen om een volgend oogenblik als een afgeschoten pijl de hoogte weer in te gaan.

Dikwijls en in het zuiden van ons land zelfs geregeld komt hij reeds in Maart, zeker echter in April bij ons aan, om ons eerst in de tweede helft van October te verlaten.

De tijd van lieven en loven breekt ook voor hem tweemaal in het jaar aan, eerst in April en later weer in Juni. De vlieg-oefeningen, die het mannetje dan gewoon is uit te voeren, verraden gewoonlijk de plaats, die als nestplaats is uitgekozen. Enkele dagen later zal men het nest dan kunnen vinden in retsen en gaten van oude muren, in steenhoopen, rots wanden, ja zelfs in steigeraten, maar ook onder dakgoten, onder gevels of daar waar aan gebouwen maar een verborgen hoekje, dat van boven bedekt is, te vinden is, dus niet vrij op een overstek.

Beide ouden slepen er plantenstelen, grashalmen, plantworteltjes en wat ze verder kunnen krijgen heen en stapelen dat vrij slordig bij elkaar. Daarin wordt dan eene ronde ondiepte gemaakt, die zorgvuldig met zachte haren en veeren wordt gevoerd en waarop meestal reeds midden April vijf aardige sneeuw-witte eitjes worden gelegd, waaruit na dertien dagen de jongen te voorschijn komen.

De jongen verlaten reeds het nest voordat ze nog goed kunnen vliegen. Door de ouden worden ze trouw bewaakt, maar zoodra ze zichzelf kunnen helpen, broeden de ouden voor de tweede maal, en later bij gunstig weer soms nog voor de derde maal.

De naaste bloedverwant van den Zwarten Roodstaart is het *Tuinroodstaartje* of de *Gekraagde Roodstaart* (*Phoenicurus phoenicurus*) (L), wiens verbreidingsgebied zich over geheel Nederland uitstrekt. Hij is een echte bosch- en tuinbewoner, want waar boomen ontbreken is hij niet thuis. Hij vertoeft echter ook gaarne in de omgeving onzer woningen, maar niet met zulk eene voorliefde als de Zwarte Roodstaart.

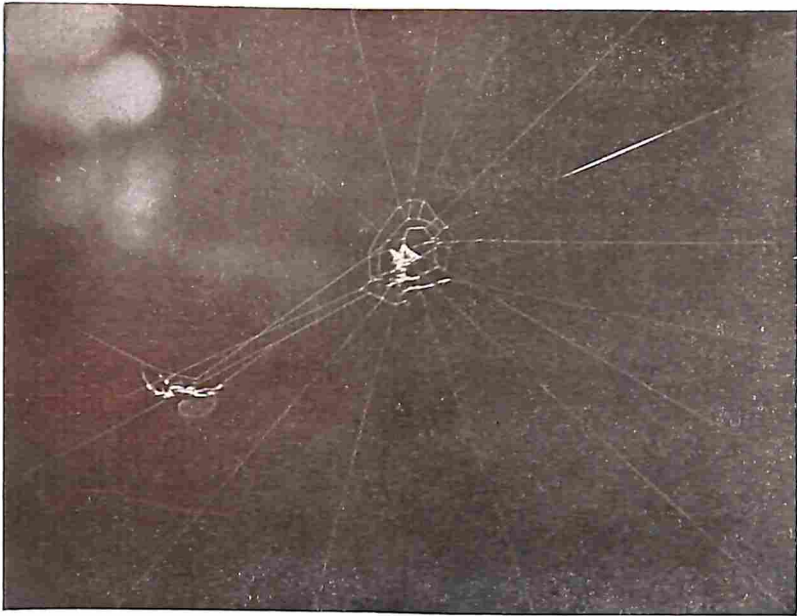
Vandaar dat men hem zoowel in steden en dorpen, als in boomgaarden en tuinen, doch ook in het meest afgelegen bosch en in de duinen kan aantreffen. Oude knotwilgen, waar die ook mogen staan, worden bij voorkeur door hem als nestplaats gekozen. Hij neemt daarop ook gaarne plaats om zijnen niet onaangename maar wel wat eentonigen zang te laten hooren en laat zich dan niet spoedig verontrusten. Van den Zwarten Roodstaart met wiens wijfje hij overigens veel overeenkomst vertoont, is hij gemakkelijk te onderscheiden door eenige afwijkingen in kleur. Vooreerst is de bovenkop zuiver wit en strekt zich de zwarte kleur slechts uit tot aan de keel, terwijl de borst tot aan de schenkels geelrood gekleurd is. Ook hebben de bruinzwarte slagpennen geen witte maar roodachtig gele zoomen.

Zeer eigenaardig is het dat oude wijfjes, die het eierleggen hebben gestaakt, langzamerhand hetzelfde vederpakje als het mannetje dragen. Het is alleen iets matter. Niet minder eigenaardig is de kleurverandering der veeren zonder dat er van eene ruiging sprake is. Wanneer jonge mannetjes voor het eerst hebben geruid, vertoonen zoowel de zwarte veeren aan de keel, als de roode borstveeren witachtige randjes. Daardoor zien beide kleuren er erg mat uit en steken ze weinig tegen elkaar af zoodat de nog onervaren vogels aan het oog van menigen roofvogel of ander roofgespuis ontgaan. Dit vederkleed verandert niet gedurende den eersten winter. Zijn nu in het voorjaar deze Roodstaartjes tot ons teruggekeerd dan slijten de vederrandjes er zachtjes aan af, waardoor de beide kleuren beter uitkomen en dan eerst dragen ze het volkomen kleed. Dit is een verschijnsel, dat bij geen andere vogel is waar te nemen.

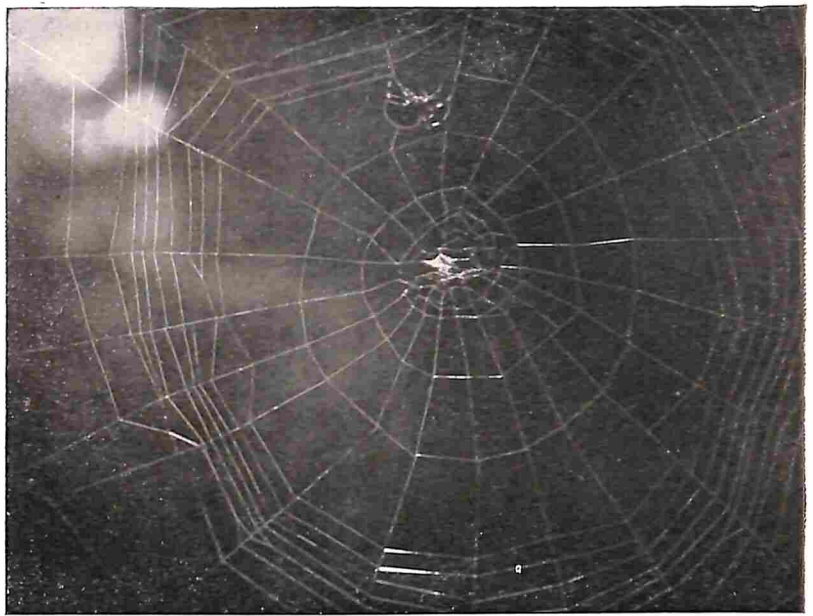
Zoodra de lente in het land is, einde Maart of begin April, komt de Gekraagde Roodstaart bij ons aan en zoekt reeds spoedig naar een geschikt plaatsje waar hij zijn kroost kan groot brengen, als in muurgaten, in tuinhuisjes, ook wel in holle boomen en zelfs in een kuiltje in den grond tusschen dor blad, in weggeworpen oude inmaakbussen, oude emmers, enz. De toegang tot het nest is nu eens wijd, dan weer zoo nauw, dat de Roodstaart er nauwelijks door kan en meestal zijdelings behalve in uitgeholde knotwilgen, die alleen van boven open zijn en in andere uitgeholde oude boomstammen. Deze laatste nestplaatsen schijnen hun echter bijzonder goed te bevallen. Gaarne maken ze ook gebruik van voor hen opgehangen nestblokjes en van een toegangsgat voorziene bloempotten.

Ook de Gekraagde Roodstaart sleept grassprietjes, plantworteltjes en mos in tamelijke hoeveelheid bij elkaar en diept het daaruit samengestelde nest met wol, haren en veeren uit. De vijf tot zeven kleine eieren die hij gewoon is te leggen zijn effen blauwgroen zonder eenige stippeling. Ze worden ook in dertien dagen uitgebroed.

In hare bewegingen zijn beide Roodstaarten aan elkander

OPN. I. DE STRAALSGEWIJS LOOPENDE DRADEN ZIJN OP ENKELE NA VOLTOOID. VAN DEN SPIRAALDRAAD IS HET BINNENSTE DEEL, DAT NOG MAAR IN EEN PAAR WINDINGEN OM HET MIDDENPUNT LOOPT, BEGONNEN. DE SPIN IS BEZIG MET HET AANBRENGEN VAN STRAALSGEWIJS LOOPENDE DRADEN, WAARBIJ ZIJ ZICH VAN HET MIDDEN LANGS EEN REEDS AANWEZIGEN, MAAR NOG NIET STRAK GETROKKEN DRAAD NAAR HET RAAM BEGEEFT.

OPN. III. DE SPIN IS MET HET VERVAARDIGEN VAN DE VANGDRADEN BEZIG. EENIGE VANGDRADEN ZIJN REEDS GEREED. DE SPIN HEEFT JUUST DEN NIEUWEN DRAAD BIJ EEN KRUISSPUNT AAN DEN RADIAAL LOOPENDEN DRAAD BEVESTIGD.

Tusschen de opnamen I en II liggen ongeveer 5, tusschen II en III en tusschen III en IV telkens ongeveer 10 minuten. ($\frac{1}{3}$ van de ware grootte).

OPN. II. DE STRAALSGEWIJS LOOPENDE DRADEN ZIJN ALLE GEREED EN OOK DE SPIRAALDRAAD IS JUUST VOLTOOID.

OPN. IV. HET WEB IS TOT OP EENIGE WINDINGEN NA GEHEEL MET VANGDRADEN VOORZIEN.

Foto's Bartels.

KRUISSPIN, BEZIG HAAR WEB TE WEVEN.

gewaagd. Ook de Gekraagde Roodstaart wipt met groote sprongen heen en weer en is een meester in het vliegen. Snel en ongedwongen, met de grootste zekerheid, weet hij voorbijvliegende insecten te vangen, maar ook rupsen, kleine kevers, spinnen en ander kruipend ongedierte van de bladeren af te pikken, terwijl hij ook met het grootste gemak insectenlarven en poppen achter den bast der boomen te voorschijn haalt en zich bij gebrek aan insecten, velelei bessen goed laat smaken.

De nabijheid der menschen ontvliedt hij. Liever beweegt hij zich op voldoende afstand van hen, terwijl hij zich aan vervolgen zeer handig weet te onttrekken.

Zijn zang is meer samenhangend dan die van den Zwartten Roodstaart. Het is wel geen drukke, maar een geregelde zanger.

Beide Roodstaarten verdienen onze volle bescherming, niet zoozeer wegens haren weinig beteekenenden zang, als wel voornamelijk wegens hare onophoudelijke insectenverdelging.

Overneming verboden.

R. TEPE.

KRUISSPIN, BEZIG HAAR WEB TE WEVEN.

DE gewone kruisspin (*Epeira diademata* Cl.), de grootste onder onze inlandsche spinnen, toont zich zooals bekend is bij het vervaardigen van haar web een ware kunstenaar in het weven. Haar rad- of wielvormig web kan men allereerst wegens in den tuin, tusschen kreupelhout of ook heel dikwijls in niet te dicht staand jong naaldhout waarnemen, waar het tusschen boomstammen, takken of langs halmen in loodrechte richting is aangebracht. Het web bestaat uit een buitenste raamwerk, dat al naar de omgeving, den vorm van een meer of minder onregelmatigen

veelhoek bezit en waarbinnen het eigenlijke vangnet, dat het leeuwen-aandeel van den arbeid vordert, wordt aangebracht. Na de voltooiing van het raam bepaalt de spin in de eerste plaats het middelpunt van het eigenlijke vangweb door dwars door het raam van boven naar beneden als een diagonaal in een veelhoek een draad te trekken, vervolgens langs dezen draad weer een eindwegs naar boven te gaan en aan een meer of minder nauwkeurig in het midden van den draad gelegen punt een nieuwen draad te bevestigen. Dezen draad neemt zij, zich langs den diagonaaldraad verder naar boven begevend, mede tot aan den draad van het buitenste raamwerk en bevestigt hem daar op eenigen afstand van de verbindingsplaats van den diagonaaldraad. Daarna begeeft zij zich op den zooeven vervaardigden draad naar het midden terug, waarbij zij dezen draad door aanhechting van een nieuwen draad versterkt. Op dezen eersten straalsgewijs gerichten draad volgt nu een tweede, en wel aan de andere zijde van den diagonaaldraad. Op dezelfde wijze begeeft de spin zich dan weer naar het raam, bevestigt hier den nieuwen draad aan den anderen kant, om daarna op den nieuwen draad naar het middelpunt terug te keeren. Vervolgens verricht zij hetzelfde werk aan den tegenovergestelden kant van het raamwerk, om later weer aan de beginzijde haar arbeid voort te zetten, tot ten slotte straalvormig naar alle zijden draden van het middelpunt naar het raam loopen. Dat afwisselend aanbrengen der straalsgewijs loopende draden naar verschillende zijden geschiedt blijkbaar met het doel het web, dat ontstaat, gelijkmatig gespannen te houden. Steeds is het middelpunt reeds van verre aan een wit vlokje kenbaar, dat de spin daar al dadelijk bij het bepalen van het midden en het bevestigen van den eersten straalsgewijs loopenden draad heeft aangebracht, om daarmede een stevig aanhechtingspunt te verkrijgen voor de talrijke naar alle zijden loopende draden.

Foto C. Steenberg.

HET ARTISTEN ZOMERFEEST IN HET STADION TE AMSTERDAM.
DE HOLLANDSCHE BOERENBRUILOFT. RIKA HOPPER, DE BRUID, VOOR HET EERE-COMITÉ.

Gelijktijdig met de vervaardiging van de straalsgewijs loopende draden verricht de spin nog een bijkomend werkje. Van het midden uitgaande spint zij al in een kring rondlopend opnieuw een draad, die daardoor spiraalvormig van het midden naar buiten loopt en telkens aan iederen straalsgewijs loopenden draad wordt vastgemaakt. Deze arbeid wordt telkens onderbroken door het maken van nieuwe radiaal verlopende draden, totdat hij eindelijk na het in gereedheid brengen dier straaldraden geheel voltooid wordt. Onmiddellijk rondom het middelpunt zijn de windingen van dezen spiraaldraad zeer kort bijeen aangebracht en vormen daar het zoogenoemde dek, terwijl verder naar buiten die afstand zoo groot wordt dat de spin nog juist met haar lange pooten van de ene winding naar de andere kan grijpen. Deze spiraaldraad loopt niet door tot aan het buitenste raamwerk, maar houdt reeds op eenigen afstand daarvan op.

Is de spin met dezen arbeid gereed, dan begint zij eerst met het spinnen der eigenlijke vangdraden. Alle draden n.l., die tot dusverre vervaardigd zijn, dienen alleen als grondslag voor het web: het zijn droge draden, die ongeschikt zijn om de prooi vast te houden. De eigenlijke vangdraden daarentegen, die zich door groote elasticiteit van de andere onderscheiden, zijn door talrijk daaraan vastgemaakte druppeltjes zoo kleverig gemaakt, dat zij als lijmstokken werken. 's Morgens, wanneer de dauw er op ligt, zijn die druppeltjes met het bloote oog gemakkelijk waar

te nemen. Deze kleverige vangdraden worden nu dicht open en zonder tusschenruimten tusschen de andere draden aangebracht en wel steeds van den omtrek naar het midden toe. 1) Ook hierbij gebruikt de spin den juist afgewerkten draad als brug voor de vervaardiging van den nieuwen kring. Een bijzondere taak wordt hierbij vervuld door de achterpooten. Wanneer n.l. twee van deze vangdraden met elkaar in aanraking zouden komen, zouden zij tengevolge van hunne kleverigheid op de aanrakingsplaats direct aaneenkleven en zich tot één draad vereenigen. Dientengevolge is de eene achterpoot er mede belast, den uit de spintepels te voorschijn komenden draad zoodanig te leiden dat hij niet met den reeds aangebrachten vangdraad in aanraking komt. Op de plaatsen waar deze spiraalvormig loopende vangdraad de straalsgewijs loopende draden van het web kruist geschiedt de bevestiging zoodanig, dat de achterpoot den vangdraad strak houdt, terwijl met het achterlijf door de spintepels de daaruit komende draad aan den anderen draad bevestigd wordt.

De vangdraden beginnen meestal dicht bij het buitenste raam en houden steeds op eenigen afstand van het zoogenoemde dek op, dat dus vrij van de vangdraden blijft, en aan de spin, die zeer gaarne op dit middelpunt vertoeft, daardoor een grootere mate van vrijheid van beweging vergunt. B.

1) Het is dus onjuist of brengt ons althans op een dwaalweg, wanneer Taschenberg (Brehm Tierleben Band 9) het zoodanig voorstelt, dat de kringvormig loopende draden van het midden naar buiten worden aangebracht: Taschenberg maakt geen onderscheid tusschen den gewonen spiraaldraad en den vangdraad, die beide kringvormig loopen. De eerste wordt van uit het middelpunt aangebracht, de laatste daarentegen van den omtrek uit.

TERUGBRENGDAG.

Onbekend woord! maar we zouden wenschen, dat er zulk een dag eens per jaar overal gevierd werd. Men moet in een stadje er eens de proef mede genomen hebben en die terugbrengdag was een geluksdag voor schier alle inwoners. 't Was wel een menschenkenner, die het initiatief nam tot de instelling van een specialen dag, waarop een iegelijk aan zijn naaste alles terugbrengen zou, wat hij van hem geleend had en nog teruggeven moest. 't Was een geheugenopfrissing voor schier iedereen, elk droeg van harte bij om op dien dag wat hij leende terug te brengen in handen der rechtmatige eigenaars. Buren en kennissen, die geleende zaken zoo lang gehouden hadden, tot ze zich schaamden het terug te geven en daarom maar kwansuis het geleende vergaten, kregen plotseling moed om op dien algemeenen boetedag hun geweten te ontlasten en de eigenaars kregen verloren gewaand bezit zonder vragen, eerlijk terug. 't Was een dag van vernieuwde vriendschapsbanden, toenadering na verwijdering, vergeven en vergeten en 's avonds was ieder een beter mensch en voelde zich dichter bij zijn medemenschen. Wat een zegen zou zulk een terugbrengdag overal wezen! In allen eenvoud, zonder eenige plichtpleging kreeg men zijn eigen boeken, zijn eigen gereedschap, alle geleende goederen zoo maar terug! En — gouden-eeuw-gedachte — misschien zou men elkaar dan tegelijkertijd alle harde woorden, alle ongewilde scherpheid, alle halfbewuste beleediging vergeven, — wat kon dat een geluksdag worden... helaas, de terugbrengdag van zulke dingen is nog in den regel denzelfden dag, hetzelfde uur. Zoo iets geeft men nog steeds veel sneller terug, dan een geleende grasschaar een strijkijzer, een achterwiel of een dictionnaire! G.

TURKSCH SPREEKWOORDEN.

— Als Allah geeft, vraagt hij niet naar de herkomst van hem, wien hij het schenkt.

— Wie te nauwe schoenen draagt, kan daar ook hoofdpijn van krijgen. (Kleine oorzaken hebben groote gevolgen.)

— Een ezel is wel een kleine baas, doch hij heeft de leiding van negen ka-meelen. (In Anatolië loopt een ezel voor elke karavaanafdeeling uit.)

— Een dwaze vriend is vaak grooter plaag dan een wijze vijand.

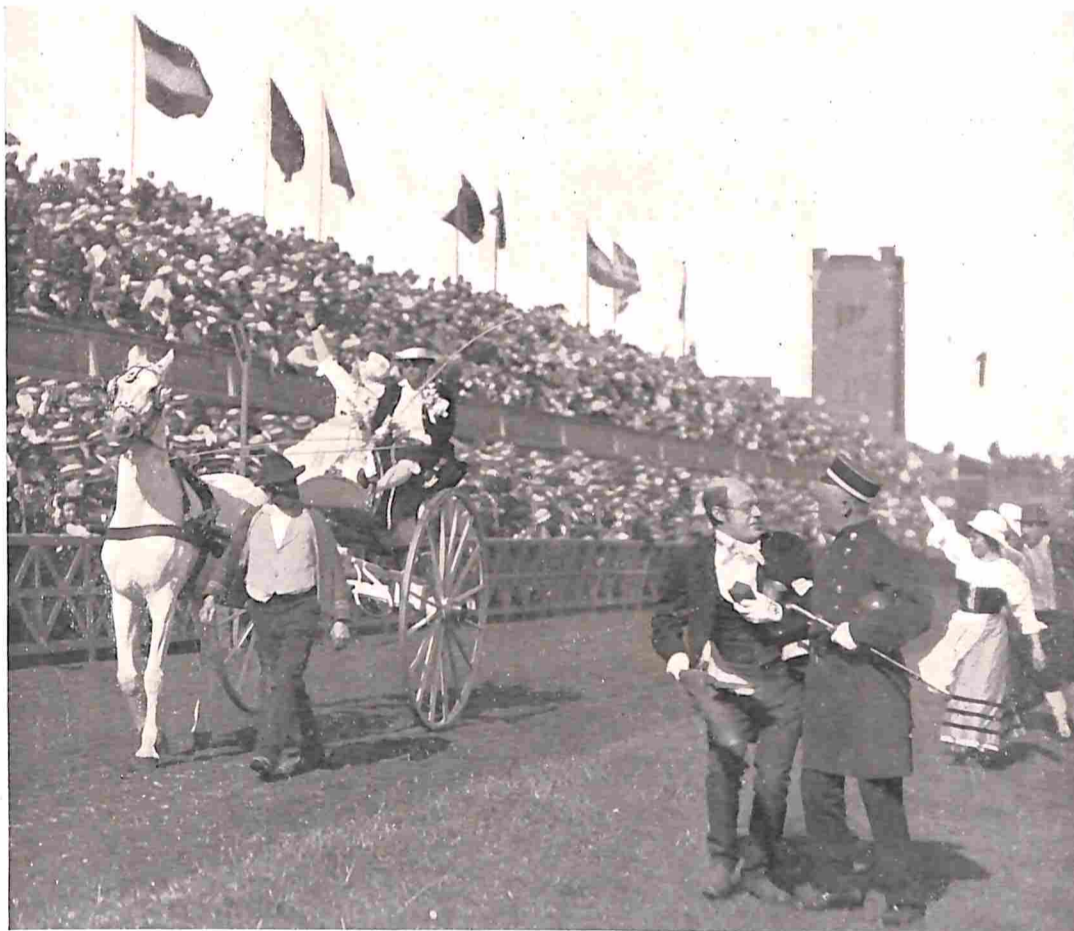

Foto C. Steenberg.

HET ARTISTEN ZOMERFEEST IN HET STADION TE AMSTERDAM.
DE HOLLANDSCHE BOERENBRUILOFT. BRUID EN BRUIDEGOM (RIKA HOPPER
EN LOUIS GIMBERG) IN DE SJEES.